

AUTENTIČNO TUMAČENJE

odredbe člana 2. stav 2. Zakona o autorskom i srodnim pravima („Službeni glasnik RS“, br. 104/09, 99/11 i 119/12).

Odredba člana 2. stav 2. Zakona o autorskom i srodnim pravima glasi:

„Autorskim delom smatraju se, naročito:

- 1) pisana dela (knjige, brošure, članci, prevodi, računarski programi u bilo kojem obliku njihovog izražavanja, uključujući i pripremni materijal za njihovu izradu i dr.);
- 2) govorna dela (predavanja, govori, besede i dr.);
- 3) dramska, dramsko-muzička, koreografska i pantomimska dela, kao i dela koja potiču iz folklora;
- 4) muzička dela, sa rečima ili bez reči;
- 5) filmska dela (kinematografska i televizijska dela);
- 6) dela likovne umetnosti (slike, crteži, skice, grafike, skulpture idr.);
- 7) dela arhitekture, primenjene umetnosti i industrijskog oblikovanja;
- 8) kartografska dela (geografske i topografske karte);
- 9) planovi, skice, makete i fotografije;
- 10) pozorišna režija“.

Ovu odredbu treba razumeti tako da se kao autorsko delo smatraju samo ona dela koja ispunjavaju uslove iz člana 2. stav 1. Zakona o autorskom i srodnim pravima i predstavljaju originalnu duhovnu tvorevinu autora, izraženu u određenoj formi, bez obzira na njegovu umetničku, naučnu ili drugu vrednost, njegovu namenu, veličinu, sadržinu i način ispoljavanja, kao i dopuštenost javnog saopštavanja njegove sadržine.

Saglasno navedenom, ne može se smatrati kao autorsko delo iz člana 2. stav. 2. tačka 9) Zakona o autorskom i srodnim pravima, i uživati autorskopravnu zaštitu, svaka rutinski izrađena fotografija, koja se pojavljuje i preuzima u elektronskom obliku, bez obzira da li je originalna duhovna tvorevina autora.

Kratak osvrt na autentično tumačenje člana 2. stav 2. Zakona o autorskom i srodnim pravima

1. Dolazi do direktne kolizije između člana 2. stav 1. i člana 2. stav 2. Zakona o autorskom i srodnim pravima.

Ovakvim autentičnim tumačenjem unosi se **pravna nesigurnost i neusaglašenost propisa**. Potpuno je nelogično i pravno neprihvatljivo da fotografija bude članom 2. stav 2. Zakona o autorskom i srodnim pravima izričito navedena kao jedno od autorskih dela a da se onda putem autentičnog tumačenja faktički onemogućava autorskoppravna zaštita svakom autoru fotografije bilo da je ona autorsko delo ili ne. Ukoliko je namera zakonodavca bila da se onemogući autorskoppravna zaštita autoru fotografije (što je faktička posledica ovog autentičnog tumačenja) onda je jednostavno trebalo izbaciti fotografiju kao jedno od autorskih dela iz člana 2. stav 2. Zakona o autorskom i srodnim pravima i taj cilj bi bio vrlo jednostavno postignut. Takođe, vrlo je čudno da autentično tumačenje donosi parlament koji je u raspuštanju i to po hitnom postupku, bez javne rasprave, bez konsultovanja struke i to 7 godina nakon donošenja Zakona o autorskom i srodnim pravima (zakon donet još 2009. godine), a posle brojnih odluka pravosnažnih prvostepenih i drugostepenih sudova koji su postupali u predmetima u kojima su autori fotografija sudski štitili svoja prava i uspevali u svojim tužbenim zahtevima. Dodatno, simptomatična je činjenica da se ovakvim autentičnim tumačenjem samo autori fotografija (od svih autora autorskih dela) lišavaju autorskoppravne zaštite, a opštepoznata je činjenica da je se pojavom digitalnih fotografija i širenjem Interneta kao medija najviše povređuju upravo imovinska i moralna prava autora fotografija.

2. Dispozitiv autentičnog tumačenja nejasan i protivrečan sam sebi

Sama rečenica "Saglasno navedenom, ne može se smatrati kao autorsko delo iz člana 2. stav. 2. tačka 9) Zakona o autorskom i srodnim pravima, i uživati autorskoppravnu zaštitu, svaka rutinski izrađena fotografija, koja se pojavljuje i preuzima u elektronskom obliku, bez obzira da li je originalna duhovna tvorevina autora" sadrži kontraditornost jer se govori o rutinskom delu (koja s obzirom na izneto u obrazloženju ne treba da uživa autorskoppravnu zaštitu) a onda se kaže "bez obzira da li je originalna duhovna tvorevina autora" iz čega proizilazi da i rutinski izrađena fotografija može biti originalna duhovna tvorevina tj. može biti autorsko delo.

3. Netačni navodi za uporedno pravo

U obrazloženju su izneti **netačni navodi** da se u međunarodnim pravnim propisima i pravilima, kao i u propisima, odnosno sudskoj praksi sudova bivših jugoslovenskih republika, "obična fotografija" smatra običnom tehničkom reprodukcijom. Počev od Bernske konvencije pa do svih nacionalnih zakonodavstava fotografija uživa potpunu autorskopravnu zaštitu.

Tako npr., Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima (NN 167/03, 79/07, 80/11, 125/11, 141/13, 127/14) Republike Hrvatske (a slično je i sa zakonima drugih država) u Poglavlju 1. (PREDMETI) propisuje:

Autorsko djelo

Članak 5.

(1) Autorsko djelo je originalna intelektualna tvorevina iz književnoga, znanstvenog i umjetničkog područja koja ima individualni karakter, bez obzira na način i oblik izražavanja, vrstu, vrijednost ili namjenu ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.

(2) Autorska djela jesu osobito:

- jezična djela (pisana djela, govorna djela, računalni programi),
- glazbena djela, s riječima ili bez riječi,
- dramska i dramsko-glazbena djela,
- koreografska i pantomimska djela,
- djela likovne umjetnosti (s područja slikarstva, kiparstva i grafike), bez obzira na materijal od kojega su načinjena, te ostala djela likovnih umjetnosti,
- djela arhitekture,
- djela primijenjenih umjetnosti i industrijskog dizajna,
- **fotografska djela i djela proizvedena postupkom sličnim fotografskom,**
- audiovizualna djela (kinematografska djela i djela stvorena na način sličan kinematografskom stvaranju),
- kartografska djela,
- prikazi znanstvene ili tehničke prirode kao što su crteži, planovi skice, tablice i dr.

(3) Predmet autorskog prava može biti svako autorsko djelo osim onoga koje to ne može biti po svojoj naravi kao i onog za koje je odredbama ovoga Zakona određeno da ne može biti predmetom autorskog prava.

(4) Predmet autorskog prava je autorsko djelo u cjelini, uključujući i nedovršeno autorsko djelo, naslov te dijelovi autorskog djela koji udovoljavaju pretpostavkama iz stavka 1. ovoga članka.

(5) Naslov autorskog djela koji ne udovoljava pretpostavkama da bi bio predmet autorskog prava, a koji je već korišten za neko autorsko djelo, ne može se koristiti za djelo iste vrste ako bi mogao izazvati zabunu o autoru.

Takođe, naknade za povredu autorskih prava koje dosuđuju sudovi u Hrvatskoj i Sloveniji znatno su više od onih koje dosuđuju sudovi u Srbiji.

4. Nemogućnost autorskopravne zaštite

Nejasno je koje će to fotografije uživati pravnu zaštitu u smislu Zakona o autorskom i srodnim pravima kada se u autentičnom tumačenju navodi da svaka rutinski izrađena fotografija ne može se smatrati kao autorsko delo iz člana 2. stav. 2. tačka 9) Zakona o autorskom i srodnim pravima, i uživati autorskopravnu zaštitu, koja se pojavljuje i preuzima u elektronskom obliku, **bez obzira da li je originalna duhovna tvorevina autora**. Dakle, dispozitivom autentičnog tumačenja svaka fotografija je ostala je bez autorskopravne zaštite jer se u dispozitivu kaže **bez obzira da li je originalna duhovna tvorevina autora** što znači da se nijedna fotografija, nakon autentičnog tumačenja, više ne može štiti u smislu Zakona o autorskom i srodnim pravima.

Takođe, potpuno je nejasno šta znači da neke fotografije imaju pravnu zaštitu na osnovu opštih principa građanskog prava a druge u smislu Zakona o autorskom i srodnim pravima (a iz gore navedenog vidi se da nijedna neće više imati pravnu zaštitu u smislu Zakona o autorskom i srodnim pravima).

Dodatno, nejasno je i šta znači termin "rutinska fotografija", odnosno šta predstavlja rutinsku a šta nerutinsku fotografiju.

5. Katastrofalne pravne posledice

Pored toga što će se ovakvim autentičnim tumačenjem potpuno onemogućiti autorskopravna zaštita fotografije kao autorskog dela, odgovornosti će se osloboditi svi oni koji su godinama kršili imovinska i moralna prava autora fotografija, a njima i svima drugima daće se podstrek da se protivpravno ponašaju jer se takvo ponašanje isplati. Da

paradoks bude veći, autori fotografija koji su krenuli u sudsku zaštitu svojih prava ne samo da neće ostvariti svoja zakonom propisana prava već će morati da onima koji su kršili njihova autorska prava plate sudkse i advokatske troškove. Na taj način oštećeni autori fotografija će se dodatno kazniti.

6. Sadržina fotografija je irelevantna

Iznosi se stav da je **sadržina fotografija** bitna za ocenu da li fotografija ispunjava uslove da bude autorsko delo ili ne. Sam član 2. stav 1. Zakona o autorskom i srodnim propisuje da sadržina autorskog dela nije relevantna za ocenu ispunjenosti uslova da neko delo bude autorsko delo. Ukoliko bi bilo bitno šta se na fotografiji nalazi da bi ona imala svojstvo autorskog dela onda bi se moglo reći da je samo film koji govori o velikoj ljubavi autorsko delo a da film koji govori o detetu beskućniku nije autorsko delo ili da je klasična muzika autorsko delo a da pop ili kauntri muzika to nisu.

7. Pravna teorija i sudska praksa

Iznose se stavovi pojednih autora iz pravne teorije, a pravna teorija, kao ni sudska praksa u našem pravnom sistemu nisu formalni izvori prava.